

IMATGES QUE CONTRASTEN

Un cinema plurinacional

Si el cinema de la Unió Soviètica és ací quasi desconegut pel públic, més ho és encara la seua formació. Cal dir que no es pot parlar de cinema soviètic com d'una unitat que vaja més enllà d'un marc geopolític concret, en què es desenvolupa cada nacionalitat l'expressió cinematogràfica de la seua cultura. Així, amb un centre de producció a cada república, el mosaic d'ètnies, cultures i religions té el reflex a les pantalles de l'URSS.

Aquesta realitat ha estat presentada a l'Occident, per primera vegada, amb una selecció força representativa, a la XXII Mostra Internazionale de Nuovo Cinema de Pesaro. Allí vàrem parlar amb Giorgij Sengelaja, realitzador georgià de qui TV3 va emetre fa poc el film *Pirosmani*. Ve d'una il·lustre família de cineastes i pertany a la que possiblement és la cinematografia més original de l'URSS. Respon a les preguntes amb seguretat reflectida en el seu rostre immutuable. Se sent georgià,

Giorgij Sengelaja és una peça important en l'entramat del cinema soviètic, des de Geòrgia, la seua república i una de les més actives en aquest àmbit a l'URSS. Sengelaja parla del món del film al seu país, de permisos de producció i de censura.

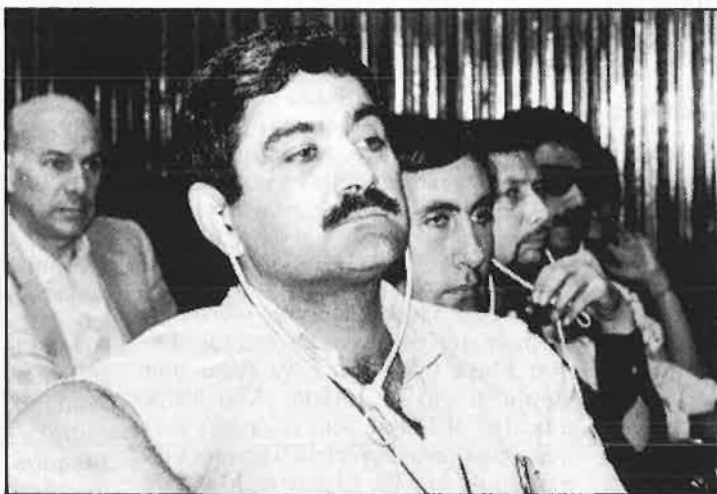
Miquel Doménech

orgullós de la seva cultura, alhora que empra la paraula «nosaltres» tant per referir-se a Geòrgia com a l'URSS, i té assumit del tot el model soviètic de cinema descentralitzat, el d'un cinema plurinacional.

—Parlar del cinema de les repúbliques de l'URSS és parlar d'una realitat diversa a cadascuna d'elles. ¿En quina mesura el cinema és expressió de la cultura pròpia?

—Amb l'URSS tots els pobles van obtenir l'oportunitat de seguir el seu propi camí. Mai no s'ha plantejat, per exemple, que Geòrgia hagués de canviar les seues tradicions històriques, sinó tot el contrari. Geòrgia segueix desenvolupant les seues tradicions, una de les branques de les quals és el cinema, o com a mínim, és un dels arts que representen la cultura del poble georgià. El que passa és que a totes les repúbliques el procés ha estat diferent, i per tant, l'evolució del cinema, també.

Últimament a la repúbli-

Dalt, Giorgij Sengelaja. Baix, «La cançó dels temps passats», d'Albert Mkrtan, Armènia.

ca de Geòrgia s'han fet pel·lícules molt interessants, però és clar, i s'ha de dir, que només unes quantes obres del cinema georgià representen la cultura georgiana. No és cap secret que també es fan pel·lícules dolentes o d'aquelles que només serveixen per a passar l'estona o per a donar a conèixer tradicions.

—*¿Però, per exemple, a Geòrgia no es constata cap hegemonia cultural forana?*

—La vida cultural a Geòrgia es va formar principalment a la fi del segle XVIII, i tota la literatura, la música i la pintura del XIX estan molt relacionades amb la russa, fins i tot avui hi ha una relació important.

Últimament passa una cosa curiosa. Ja ha passat el temps en què els pobles grans i forts havien de portar la línia general, la batuta, quant al desenvolupament dels pobles petits. Darrerament, cada poble petit té la possibilitat de desenvolupar-se per ell mateix.

La cultura de Geòrgia és una cultura petita, però, com es pot veure, té la seua pròpia cara, la qual no només podem distingir dins l'URSS, sinó que també es comença a conèixer a l'estranger.

Jo, particularment, considere que com més facetes pot tenir la vida humana, més facetes culturals pot tenir una cultura, i més interessant es fa la vida.

—*En aquesta realitat el tema de la llengua emprada al cinema és sens dubte un factor important. ¿Com s'ha resolt aquest problema a l'URSS?*

—Totes les pel·lícules nacionals ja es roden en els idiomes de cada república. Nosaltres a Geòrgia tenim el nostre idioma, la nostra bandera i la nostra constitució. Tota la literatura, el cinema i les altres coses es realitzen en georgià, però s'ha de dir que Geòrgia forma part de l'URSS, i, tot i que el rus no s'ha proclamat mai com l'idioma oficial nacional de l'URSS, és un idioma comú entre totes les repúbliques.

El doblatge al rus té una motivació comercial per a l'exhibició a les repúbliques on es parla el rus, però també és la manera de donar a conèixer la nostra cultura. I a la inversa, quan, per exemple, el poble rus vol que coneguem la seua literatura, la tradueixen al georgià.

A més, últimament passa una cosa; una pel·lícula feta en georgià, a més de ser doblada al rus, en cada república es tradueix al seu propi idioma. Per exemple, els armenis poden veure una

pel·lícula georgiana en armeni, però, si volen, també la poden veure en rus. La finalitat de doblar-la al rus és que tothom la puga anar a veure.

—*Parlem, és clar, de llengües vives, d'ús corrent.*

—Sí, sí. L'idioma georgià és molt antic i, aleshores, una de les nostres finalitats és donar-li un desenvolupament contemporani, o siga, que puga existir el georgià quotidià a les pel·lícules. Per exemple, la meua darrera, *El viatge del jove compositor*, està feta en un georgià molt pur. Això m'ho diuen tots a Geòrgia, i també diuen que és precisament aquest idioma el que hem de conservar.

—*La importància d'una cinematografia ve donada per la capacitat de producció de films. ¿Aquesta capaci-*

a la televisió i vuit per al cinema, mentre que fa deu anys per al cinema se'n feien sis.

Aquí hi ha un problema comú a totes les repúbliques de l'URSS i que també es dona a tot el món, i és que la quantitat d'espectadors que van al cinema baixa. Aleshores, resulta que la quantitat de població de la república de Rússia és molt elevada i, lògicament, allí es produeixen més pel·lícules. Però, per exemple, a Kazakhstan també hi ha més població que a Geòrgia, i en canvi, en fan moltes menys. La raó és que encara no tenen tants quadres creatius en cinema.

—*L'aprovació d'una pel·lícula abans de rodar-se ve donada també per Moscou. ¿Com funciona aquest procés?*

«Secrets de família», de Valerij Atxadov, Tagikistan.

tat és fruit d'una programació autònoma de cada república, o en canvi, d'una planificació estatal a nivell de l'URSS?

—Això, ho decideix el govern del país. Com a representació del govern hi ha el Goskinov, que vol dir Comitè de Cinema Estatal. Ells planifiquen les 170 pel·lícules que nosaltres produïm i les reparteixen entre totes les repúbliques.

La quantitat de pel·lícules que es fan a l'any a cada república és deguda a la formació d'aquesta quantitat durant uns quants anys. Això depèn de la quantitat de població d'una república determinada, de la quantitat d'espectadors i també de la quantitat de quadres creatius. Per exemple, a Geòrgia hi ha tres milions d'habitants i produïm 16 pel·lícules l'any: vuit per

—Abans de la realització, aproven el projecte els estudis, els quals tenen un director i un consell artístic. Aquest consell, l'integren els realitzadors i els mateixos artistes. Ells el llegeixen i l'aproven o no. Després, el presenten al Goskinov de la república, i quan li dona el vist-i-plau, l'envien a Moscou.

Això, ho fan perquè, si, per exemple, a Armènia es preparen sis comèdies en un any, a Bielorússia sis més, i a Tadjikistan sis més, resulta que les 160-170 pel·lícules que es fan a l'any serien comèdies. Aleshores, el Goskinov de l'URSS coordina els projectes perquè siguin harmònics i vetla perquè es faça una quantitat més o menys proporcional de pel·lícules sobre la guerra, l'actualitat, la revolució, els temps passats, etc.

—¿Per aquí al mig no hi ha la censura?

—Bé, tots sabem que hi ha un cert tipus de censura. Al cinema de l'URSS s'ha de reflectir les idees fonamentals de la nostra cultura i de la nostra vida.

El Goskinov té la funció de coordinador i, també, de censor. Si, per

giada per a mesurar l'existència d'una dialèctica entre les diverses cinematografies, i particularment amb la russa. ¿Hi ha aquesta dialèctica?

—Nosaltres no som una cinematografia tancada; de fet, cap no ho és a l'URSS. Sovint hi ha directors, actors o tècnics que van a rodar a altres repúbliques. Això passa especialment

ció més gran, les pel·lícules tracten temes de transcendència a nivell de tot el país o de valors universals, mentre que a les altres repúbliques les pel·lícules es centren en els temes que genera la realitat de la mateixa república i la seva cultura, sense que això vulgui dir que no puguin tenir un rerefons universal.

—A Geòrgia funciona una escola de cinema, aquest no és el cas de la majoria de les repúbliques, en les quals els cineastes han d'anar a formar-se a Moscou. ¿Fins a quin punt pot influir això en una hipotètica homogeneïtzació cultural del cinema dels nous realitzadors?

—Efectivament, a Moscou hi ha l'escola més important. Però aquest problema que vostè diu no és així. Primer, perquè l'experiència ho ha demostrat, i segon, perquè els nous realitzadors que estan eixint ara a l'URSS són molt creatius, i a més, en general, estan molt interessats a desenvolupar la cultura de la seua república.

—¿Vosté i els cineastes georgians de quina manera poden incidir en les decisions que es prenen al cinema de la Unió Soviètica?

—Nosaltres formem part de la Unió de Cineastes de Geòrgia, la qual està integrada a la Unió de Cineastes de l'URSS, on participem amb una representació en els òrgans directius i més àmpliament en els congressos. La Unió de Cineastes té una representació i un gran pes específic al Goskinov, i és per aquesta via que nosaltres participem en les decisions que afecten el cinema de l'URSS.

—Es parla de la possibilitat de canvis al cinema soviètic. Hi ha una nova direcció a la Unió de Cineastes de l'URSS. ¿Canviarà molt segons vosté el cinema soviètic?

—Sí, hi haurà canvis. Convé fer-los, i això ha motivat les substitucions al front de la Unió de Cineastes al darrer congrés. És necessari que el cinema jugue el seu paper en el país, denunciar i posar en evidència aquells defectes inserits en la societat soviètica i en l'administració, que dificulten el desenvolupament de l'economia i de la vida de la gent. Especialment, cal denunciar la burocràcia, que està molt estesa, i les formes de corrupció.

—¿I en el cinema georgià, quina influència tindran aquests canvis?

—La mateixa línia és per a totes les repúbliques, adaptant-la a la nostra realitat per treballar amb major esperit crític. □

Dalt, «El viatge del jove compositor», de Sengelaja. Baix, «La primera grua», de Beltbek Samsiev.

exemple, algun guió ideològicament no correspon amb la realitat, aquest guió pot ser rebutjat a Moscou. O el redactor a Moscou pot dir que una comèdia no té cap interès per als espectadors, que és molt avorrida, etc., o que aquesta pel·lícula que tracta sobre fets històrics no correspon a la realitat. Aleshores, el Goskinov té el dret a dir als estudis que aquest projecte no es faça.

—Tenint en compte la diversitat d'ètnies i cultures, moltes amb una component religiosa molt marcada, musulmana per exemple, ¿com es comporta el públic de l'URSS, quina acceptació tenen les pel·lícules?

—Ja fa molts anys que aquests pobles diversos conviuen junts i formen part de l'URSS. Aquesta realitat de diferències culturals i racials, el públic de l'URSS la coneix i la té assumida com una cosa normal, i, per tant, no s'estranya ni manifesta cap actitud de rebuig.

—Vosté, com a georgià, pertany a una de les cinematografies més característiques de la Unió Soviètica, i es troba per tant en una posició privile-

en el cas de les cinematografies menys desenvolupades o amb menys mitjans. Vull insistir que és un fet positiu, perquè generalment es tracta de gent molt capacitada que pot ensenyar coses allí on treballa, i aquesta és una forma més de desenvolupar i millorar una cinematografia. No hi ha cap confrontació, cadascú desenrotlla la seva cultura.

Amb tot i això, hi ha el criteri establert que a Rússia, on es fa la produc-